

Duitse 'industrienatuur' trekt kunsten aan

Festival NL-Ruhr 2010 is de Nederlandse bijdrage aan het programma van het Ruhrgebied dit jaar culturele hoofdstad van Europa

Claudia Kammer

Reportage | [Maandag 03-05-2010](#) | Sectie: [Kunst](#) | Pagina: [08](#) | Claudia Kammer

Het Ruhrgebied is dit jaar culturele hoofdstad. Bij meer dan 150 projecten zijn Nederlandse kunstenaars betrokken. Zaterdag was de start van het Nederlandse programma.

Op het station van Oberhausen staat een meterslange houten tafel op de rails. Duitsers en Nederlanders zitten er aan een feestdis, gecaterd door De Parade, terwijl zangeres Ellen ten Damme op tafel danst. Om haar nek heeft ze een molensteenkraag, eronder een zwarte bustier, een van voren opengewerkt rokje en gouden laarzen. Als ich die Königin von Deutschland war, zingt ze. Ze buigt zich voorover en trekt een hoogwaardigheidsbekleder speels aan zijn das. Opwinden en provoceren zijn het handelsmerk van de Nederlandse zangeres. Het heeft haar in Duitsland groot gemaakt.

Ellen ten Damme was zaterdag de openingsact van NL-Ruhr 2010, de Nederlandse bijdrage aan het programma dat het Ruhrgebied dit jaar als culturele hoofdstad van Europa aanbiedt. Bij meer dan 150 projecten zijn Nederlandse kunstenaars betrokken.

Nederland helpt mee omdat er voor ons veel te leren valt, zegt Felix Eich van het Nederlandse consulaat-generaal in Düsseldorf, dat NL-Ruhr 2010 coördineert. Zeven Nederlandse steden concurreren met elkaar om in 2018 culturele hoofdstad te worden. Die kijken met bijzondere belangstelling naar de organisatie hier. Bovendien is het Ruhrgebied met 5,3 miljoen inwoners de belangrijkste afzetmarkt voor Nederlandse kunst en cultuur. In 2009 vonden er ruim 550 Nederlandse culturele activiteiten in het Ruhrgebied plaats.

Van de organisatie kan Nederland zeker iets opsteken. Het Ruhrgebied sleepte de titel van culturele hoofdstad met een handige truc binnen, door Essen aan te melden met steun van 52 andere plaatsen in het Ruhrgebied. Die doen nu allemaal mee aan het programma, waardoor het aanbod overweldigend is: 200 musea, 100 culturele centra, 100 concertgebouwen, 120 theaters, 250 festivals en meer dan 3.000 industriële monumenten maken deel uit van het programma.

De Nederlandse overheid (ministeries, cultuurfondsen, steden en provincies) heeft 1,2 miljoen euro ter beschikking gesteld voor NL-Ruhr 2010. Maar veel Nederlandse projecten worden bekostigd door cultuurorganisaties en kunstenaars zelf. Zij hopen langdurige betrekkingen met het Ruhrgebied aan te knopen. Onder meer het Theater Instituut Nederland, Muziek Centrum Nederland, Virtueel Platform, Erfgoed Nederland en Dutch Design Fashion Architecture hebben evenementen ontwikkeld.

De staatssecretaris van de deelstaat Noordrijn-Westfalen, Hans-Heinrich Grosse-Brockhoff, kreeg zaterdag tijdens de openingsceremonie een gele kentekenplaat uitgereikt met daarop NL-RU-HR. Het is het logo van het Nederlandse partnerschap van de cultuurhoofdstad. Het nummerbord is een knipoog naar de Nederlandse vakantiegangers die het Ruhrgebied alleen kennen van de Autobahn waarover ze in de zomer zoeven naar Frankrijk of Italië.

De streek staat in Nederland maar ook in de rest van Europa niet bekend als aantrekkelijk vakantieoord. Het heeft een grauw imago van zware industrie, steenkoolmijnen en armoedige steden. De titel van culturele hoofdstad is een gouden kans voor het Ruhrgebied om zijn gedaantewisseling te laten zien: een moderne cultuurmetropool met ook veel natuurschoon. Dat Nederland wil helpen, komt als geroepen.

De Rotterdamse kunstgroep Observatorium voelt zich aangetrokken door de industrienatuur die na het sluiten van de steenkoolmijnen is ontstaan. De kunstenaars streken neer op een uit steenkoolafval ontstaan eilandje tussen de rivier de Emscher en het Rijn-Hernekanaal en bouwden daar de sculptuur Warten auf den Fluss (Wachten op de rivier).

Het is een 38 meter lange zigzaggende brug, met daarop drie paviljoens, in een beetje Japans aandoende, sobere stijl. Alles is gemaakt van houten balken, materiaal dat eerder is gebruikt voor steigers voor olieraffinaderijen in de Rotterdamse haven.

De brug strekt niet van oever tot oever maar staat midden op het eiland. Toch is de plek niet willekeurig gekozen: de kunstenaars hebben de brug gebouwd op de plek waar in de toekomst de rivier zal moeten lopen. De Duitsers willen de bedding verleggen en de loop van de rivier, die nu recht is, weer laten kronkelen (renaturieren).

De Emschel scheidt een vieze stank af; het is het open riool van het Ruhrgebied. En de bramen die op het eiland groeien, kun je beter niet eten; de grond is giftig. André Dekker van het Observatorium laat zich niet afschrikken. Hij graaft met zijn hand in de heideachtige ondergrond en haalt zwart glinsterende steenkoolstof tevoorschijn. De brug is bedoeld als plek om te peinen over verleden, heden en toekomst van dit landschap. En om er contact mee te maken. Observatorium nodigt bezoekers uit om op de brug te slapen. De paviljoens worden als hotelkamer verhuurd. Al flink wat mensen hebben zich aangemeld.

Zo ontpopt Nederland zich op Ruhr 2010 van gast tot gastheer. Er zijn meer plekken waar dat gebeurt. Nota bene langs de Autobahn B1/A40 zal Atelier Van Lieshout uit Rotterdam een motel laten ontstaan, middenin het industriegebied aan de Dückerweg in Bochum. Motel Bochum, dat op 12 juni opengaat, moet een zelfvoorzienende plek voor pleasure, fun & relaxation worden.

In het Nederlandse programma GastGastgeber is het omdraaien van de rollen van gast en gastheer zelfs hoofdthema. Voor dit project heeft Jurgen Bey in de voormalige watertoren bij station Oberhausen gastverblijven gecreëerd. Wie naar Ruhr 2010 komt, met bijvoorbeeld de hogesnelheidslijn ICE die stopt op station Oberhausen, kan er een kamer huren.

Bey heeft zijn bijdrage aan de hotelkamers beperkt gehouden tot het timmeren van houten lattenwandjes, op enige afstand van de muren, en houten bedkasten. Gastkunstenaars hebben de kamers ingericht.

Elke kamer heeft een thema. Zo is er een puzzelkamer, met puzzels aan de wanden van kunstenaar Esther van de Wiel. Ze mixte puzzelstukjes uit verschillende puzzels. Een stuk van de Sacre Coeur bevindt zich ineens in een wildvreemd stadsgezicht, maar lijkt daar gek genoeg toch ook zomaar in te passen.

Van de Wiels puzzels zouden symbool kunnen staan voor NL-Ruhr. Nederland heeft zich met 150 kleine puzzelstukjes in Ruhr 2010 gemengd. Het is een vreemde eend in de bijt, maar past er ook zomaar in.

Hoogtepunten Holland Panorama dat werken ten gehore brengt van hedendaagse Nederlandse componisten. Design Den Haag: tentoonstelling Norm=Form over voor- en nadelen van de standaardisering van producten. Erfgoed Nederland organiseert studiereizen naar Ruhr 2010 voor professionals betrokken bij ruimtelijke inrichting, stedenbouw, (landschaps)architectuur en cultureel erfgoed.

Op dit artikel rust auteursrecht van NRC Handelsblad BV, respectievelijk van de oorspronkelijke auteur.